

Kulturdepartementet
Enheten för diskrimineringsfrågor
103 33 STOCKHOLM

Betänkande SOU 2017:60
Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik
Ku2017/01534/DISK

Sammanfattning

Av utredningen framkommer det att minoritetspolitiken sedan den inrättades 2010 har tagit några viktiga steg framåt, men trots att lagen funnits i sju år har grundskyddet ej fått genomslagskraft. Bristen på kunskap om de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i Sverige förklarar svårigheterna att få kommuner, landsting och andra myndigheter att på allvar ta sig an sina skyldigheter inom minoritetspolitiken.

Positivt i utredningen är förslaget att överföra regleringen av de nationella minoriteternas rättigheter gällande förskola och äldreomsorg från minoritetslagen till skollagen respektive socialtjänstlagen. Förslaget anser vi vara nödvändigt för att stärka medvetenheten om lagen inom olika förvaltningar, integrera de minoritetspolitiska frågorna inom de olika sektorsområdena, men framför allt ge ökad genomslagskraft i förvaltningskommunerna.

Detsamma gäller för förslaget att det ska anges i en särskild bestämmelse att kommuner och landsting ska anta dokumenterade minoritetspolitiska mål och riktlinjer som ska följas upp. Att de ska vara skyldiga att lämna uppgift om sådana mål och riktlinjer på begäran från den myndighet som ansvarar för uppföljningen av minoritetspolitiken. Detta anser vi också vara ett tydligt mål för att de som jobbar och berörs av minoritetspolitiken ska få förståelse för det lagstadgade ansvaret de har gentemot de nationella minoriteterna.

När det gäller statsbidraget är bedömningen att det är svårt att få det att räcka till, då bidraget varit detsamma från 2011 och inte följt den allmänna kostnadsutvecklingen. Att kommunerna valt att anställa samordnare har visat sig vara framgångsrikt för det lokala minoritetsarbetet. Utredningen föreslår att samordnarens tjänst i första hand bör bekostas av kommunens budget, för att de faktiska merkostnaderna som lagen innebär ska kunna finansieras av statsbidraget. Ansvaret för minoritetsperspektivet bör vara en angelägenhet för kommunorganisationen och statsbidraget skulle då ge ett större utrymme för att synliggöra och informera om bestämmelserna i minoritetslagen samt att en större möjlighet skulle finnas för att föra arbetet med minoritetspolitiken framåt i kommunerna. Arbetet med att integrera minoritetspolitiken inom alla sektorer i offentlig verksamhet är någon som vi alla måste sträva efter.

Besöksadress	Telefon:	E-post	Bankgiro	Organisations nr.
Storgatan 42	0942-140 00 vxl	info@dorotea.se	601-7404	212000-2809
Postadress	Telefax	Hemsida		
917 81 DOROTEA	0942-140 01	http://www.dorotea.se		

Vi delar inte utredaren förslag om att endast en myndighet ska följa upp, främja och samordna minoritetspolitiken, då språk- och kulturkompetens är av yttersta vikt i ett uppföljningsarbete. Vi anser att de två myndigheterna Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har den specialkompetens som krävs för uppföljningsuppdraget. Vi förordar att Sametinget som har specialkompetens när det gäller urfolket samerna, de samiska språken och den samiska kulturen tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholm får fortsätta arbetet med uppföljning av minoritetspolitiken. Man bör dock ta i beaktande att de samiska språken, delas in i tre huvudvarieteter, som i sin tur delas upp i nio varieteter.

Nästa steg för en stärkt minoritetspolitik bör vara att samerna i minoritetspolitiken benämns och tillgodoses som det urfolk samerna är och att särskild hänsyn tas till de rättigheter som tillkommer ett urfolk.

Vi anser att utredarens förslag fortfarande är relativt vaga, för att minoritetspolitiken skall få en större genomslagskraft i Sverige.

Avsnitt 1, Författningsförslag

I förslagen lydelse 5 b §, andra stycket,

" Kommuner och landsting ska göra de kartläggningar som behövs" (1.1 5 b §, s.25).

Vi föreslår att ordet *"kartläggningar"* tas bort och ersätts med språk- och kulturinventeringar.

Detta ordval bör i sådana fall användas även framledes.

I förslagen lydelse, (1.2, 25 kap. 5 a §), första och tredje stycket,

"ska kommunen stäva efter att erbjuda barn" och "sträva efter att erbjuda" (s.29).

Vi föreslår att kommunen ska erbjuda, istället för att *"sträva efter"* att erbjuda. De samiska förvaltningskommunerna har ett stort geografiskt område och förskolor är ofta placerad i tätorterna.

Avsnitt 4, Utvärdering av minoritetslagstiftningen

Samråden ger delaktighet och inflytande för urfolket samerna och de nationella minoriteterna samt att det är viktigt att barn och unga kommer till tals. Vi instämmer med utredaren att det behövs ett förtydligande av vad det innebär att samråda. Regeringen bör se över en samråds-guide för just detta ändamål. Närvarande vid samråden bör arvoderas.

För att uppfylla regeringens intentioner med minoritetspolitiken måste statsbidraget höjas, detta för att nå en långsiktig hållbar implementering av lagen i kommunens verksamheter. I dagsläget räcker inte statsbidraget till och det är en orsak till att speciellt arbetet med synliggörandet fortlöper sakta.

Vi ifrågasätter varför utredaren inte har nämnt att regeringen bör överväga att minst fördubbla statsbidraget till de samiska riksorganisationerna då de samiska civilsamhällesorganisationerna inte omfattas av förordningen 2005:765. I stället lämnas ett bidrag till Sametinget på 600 000 kr för bidrag till och stöd för verksamhet som bedrivs av samiska organisationer. *"Minoritetspolitiken ligger inte till grund för de statliga medel som Sametinget erhåller via myndighetens regleringsbrev" (Särskilt yttrande av expert Aina Negga, Sametinget, s.287).*

Utredaren rekommenderar att införa statsbidrag som kan sökas av kommuner i samarbete med minoritetsorganisationer. Minoritetsorganisationer finns inte i alla förvaltningskommuner. Förvaltningskommuner har därför inte samma möjlighet att söka medel ur det extra statsbidraget.

Det har varit svårigheter att överföra oförbrukade medel till nästa budgetår. Vi anser därför att, oförbrukade medel skall kunna föras vidare mellan budgetåren utan nuvarande

restriktioner.

Utredaren skriver att det varken i minoritetslagen eller av minoritetsförordningen följer emellertid någon skyldighet för kommunen att anställa någon som samordnar arbetet med minoritetspolitiken. Samordnarens funktion har dock lyfts fram som en viktig framgångsfaktor i årsrapporterna från uppföljningsmyndigheterna (s.122).

För att minoritetspolitiken skall integreras i kommunerna och dess verksamheter, gäller det att kunskaper om urfolket samerna och minoriteterna ökas, därav är den samordnade funktionen av stor vikt. Vi tillstyrker förslaget från utredaren gällande finansiering. Man bör dock beakta mindre förvaltningskommuners ekonomiska begränsningar.

Avsnitt 5, Uppföljning av minoritetslagen

Vi instämmer inte i utredarens förslag om en ny särskild myndighet för uppföljning av minoritetspolitiken. Regeringen bör behålla den nuvarande ordningen för uppföljning, främja och samordna minoritetspolitiken. Samarbetet hos Sametinget och Länsstyrelsen i Stockholm har varit framgångsrikt och kan ytterligare förbättras med långsiktiga mål.

Det är av största vikt att uppföljningsmyndigheten har språk- och kulturkompetens beträffande urfolket samerna och minoriteterna samt deras språk. Sametinget ansvar för urfolket samerna och de samiska språken, personalen besitter specialkompetens och har kunskaper i samiska både i tal och skrift samt kunskaper om den samiska kulturen och samhället.

Utredaren bedömer att införandet av tillsyn, eller ett utökat ansvar för existerande tillsynsmyndigheter, är lämpligare väg att gå för att åstadkomma en prövning av den enskildes minoritetsrättigheter (s.146).

Detta bör regeringen verka för att genomföra, att Skolinspektionen och Inspektionen för vård och omsorg, arbetar mer aktivt med att beakta urfolket samerna och nationella minoriteternas rättigheter i ordinarie tillsynsverksamhet.

Avsnitt 6, Förskola på minoritetsspråk m.m.

Arbetet med tvåspråkighet och språkrevitalisering betonar förskolans och skolans betydelse. Omfattningen av antalet timmar som en verksamhet bedrivs på har en stor och avgörande betydelse för hur väl man lyckas med mål som tvåspråkighet samt språkrevitalisering.

Utredaren föreslår lydelsen "*hela eller en väsentlig del*" (s.28). Vi anser att denna lydelse (väsentlig del) också kommer att ge utrymme för en restriktiv tolkning. Väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas. Det är också av största vikt att läroplanerna kompletteras och revideras med den eventuellt nya lagstiftningen samt att befintlig personal får vetskap om detta.

Utredaren nämner i utredningen att för samiska barn finns sameskolor och i anslutning till dessa samiska förskolor (s.153-154). Regeringen bör dock ta i beaktande att det endast är fem stycken i Sverige samt dess geografiska placering. Integrerad samisk undervisning skall vara ett komplement för de kommuner som ej har sameskolor, men det är inte jämförelsebart.

Personalbristen inom förskola, skola samt äldreomsorg är väldigt oroväckande och vi delar utredarens uppfattning att det måste in särskilda insatser för att förhindra det. Personalbristen beror naturligtvis på ett flertal faktorer. Några som vi har stött på inom förskoleverksamheten är; deltidsjobb, svårigheter att känna sig inkluderad i ordinarie personalgrupp eftersom modersmåls läraren är utöver ordinarie personal samt förståelse från ordinarie personalgrupp för ett annat modersmål. Vikten av modersmåls talare, kulturkompetens och traditionella kunskaper måste lyftas fram inom förskola, skola och äldreomsorg för att nå ett bra resultat.

Avsnitt 7, Äldreomsorg på minoritetsspråk

Utredaren föreslår lydelsen "*hela eller en väsentlig del*" (s.30). Vi anser att denna lydelse (väsentlig del) också kommer att ge utrymme för en restriktiv tolkning. Så vi anser även här att, väsentlig del måste förtydligas ytterligare för att inte kunna misstolkas.

Avsnitt 8, Tillgång till personal med språk och kulturkompetens

Personal inom vård och omsorg samt förskola med språk- och kulturkompetens är viktiga faktorer inom minoritetsarbetet. I förslaget där utredaren nämner att utbilda personal på kort sikt bör man tänka på vilken grad av kompetens man vill uppnå. Men att ta i beaktande är att de inte kan uppnå samma kompetens som modersmålstalare eller personer som besitter traditionella kunskaper.

Det är även viktigt att nya mål i examensbeskrivning gällande urfolket samerna och minoriteter läggs till inom yrkesutbildningar, samt kompetensutveckling av befintlig personal.

Avsnitt 9, De nationella minoriteternas behov inom hälso- och sjukvård

Vi anser att ett samiskt centrum för hälsa är av stor vikt för urfolket samerna i Sverige. Det är positivt att utredaren har föreslagit ändringar i Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Avsnitt 10, Utvärdering av de samiska språkcentrumen

Språkcentrumen i Östersund och Tärnaby, är en stor framgångsfaktor och ett bra komplement gällande information, material, språkrevitalisering m.m. De är av största vikt och behövs för att fortsätta sitt framgångsrika arbete med de samiska språken, för att språken ska överleva men också stärkas ytterligare.

Avsnitt 11, Kunskapshöjande och synliggörande åtgärder

Utredaren påpekar att den allmänna kunskapen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är låg, okunskap eller ointresse är en orsak. Arbetet i kommunerna med att höja kunskapsnivån är en förutsättning för det fortsatta arbetet med att synliggöra urfolket samerna nationella minoriteter och dess språk.

Sveriges Radio, Utbildningsradion och Sveriges television bör få ett större ansvar att producera och sända program på samiska språken samt övriga minoritetsspråk.

Utredaren skriver "sändningar på de nationella minoritetsspråken har central betydelse för synliggörande och revitalisering av språken (s.235).

Kunskapshöjande åtgärder genomsyrar hela utredningen och det är viktigt att nå ut med kunskap om urfolket samerna och de nationella minoriteterna redan i grundskolan, detta för att öka kunskaperna och minska fördomar. *Utredaren skriver att regeringen bör ge skolverket i uppdrag att granska läromedel samt att framställa läromedel för undervisning (s.238).*

Ytterligare sätt att synliggöra urfolket samerna och de nationella minoriteterna är offentlig flaggning (s.247). Vi instämmer med utredaren, men vi ställer oss frågande till varför inte utredaren lagt till alla samiska flaggdagar för urfolket samerna som offentlig flaggning. Vi anser att alla samiska flaggdagar skall införas i Sverige som allmän flaggning/offentlig flaggning.

Avsnitt 12, Övriga frågor som regeringen bör uppmärksamma

Samerna ser sig som Sveriges urfolk och inte som en nationell minoritet i Sverige. Urfolksrättigheter har ett förstärkt skydd jämfört med övriga minoritetsrättigheter. Folkrättsligt går regelverket för urfolk längre än för övriga minoritetsgrupper i ett land.

Vi anser att samerna skall nämnas som urfolket samer istället för en nationell minoritet i lagstiftningarna och även framledes. Regeringen bör även se över ett starkare skydd för urfolket samerna. *Utredaren ger förslag att regeringen bör göra en översyn hur Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk definieras och benämns (s.251). "Riksdagen uttalade 1977 att det samiska folket är ett urfolk i Sverige." "Samiska folket är omnämnt i regeringsformen efter en ändring i regeringsformen 2011" (s.61-62).*

Avsnitt 13, Konsekvensbeskrivningar

I utredningen påtalas det att grundskyddet behöver bli tydligare och för att kommuner samt landsting skall påbörja grundskyddsarbetet vill utredaren införa ett kompensationsbidrag. Det är av särskild vikt att förtydliga att grundskyddet inte skall bekostas ur det ursprungliga generella statsbidraget och att särskilja anslagen åt. *Utredaren skriver gällande ett stärkt grundskydd, att under en mandatperiod arbeta med dessa arbetsinsatser och att en tillfällig kompensations om 100 000kr per kommun för kostnadsökningar bör ske under en fyra års period (s.263-264).*